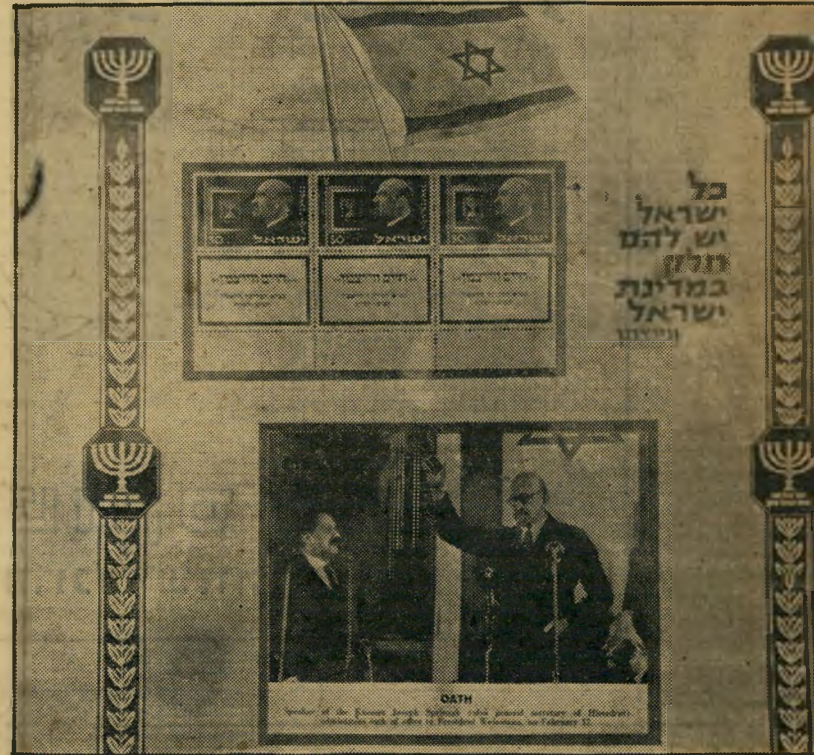

מבקרי, הראתה התפתחות הדואר לדוקטור בורג

בתערוכה, ומי הם בעלי האוספים המעניינים ביותר והמושכים ביותר את העיניים למי שאינו אספן, נשמעות שתי שאלות שופטים. פרשני המלה הכתובה הסבירו כי הכוונה לארץ מגוריהם. ספקנים הביעו את הדעה כי הכוונה היא לפירוש המדויק של

הנושא: הנשיא

אחת השיטות המקובלות ביותר בין אספני הבולים היא שיטת הנושאים. בתמונה נראה עמוד אחד מתוך אלבום בולים, אסוף בשיטה זו. האספן הרי אונגרן מארצות-הברית הדפיס לעצמו דפים מצוירים, הכוללים טקסט על נושא הבול. האוסף כולל גם את בול הנשיא נויצמן.

אלה כפילופולי-סרק. המבקר הממוצע מסתחרר משלל פיסות-הנייר כבר בראשית צעדיו באולם הראשון מתוך עשרת האולמות העיקריים. בתנאים אלה, קשה לו להבדיל בין "טוב" לבין סתם "מעניין". רק אלה שהם בולים מהחיים נושא מרכזי בחייהם יכולים לקבוע ולשפוט.

אולם תקנות השיפוט אינן משאירות את הקביעה לראות-ענייהם הבלתי-מרוסנת של השופטים. הן קובעות כי השופטים יחלקו את הנקודות לאוספים, ימינו אותם ויזכו אותם בפרסים הגדולים והקטנים לפי תכונות בולאיות ברורות: איכות הבולים, מידת הנדירות של הבולים, סידור האוסף, הרושם הכללי מן האוסף, בקיאותו של האספן, הכתובות, הנושא ומידת פיתוחו של הנושא.

פרט מעניין בהרכב השופטים: תקנון פ"פ קובע כי חבר השופטים לתערוכה בינלאומית יורכב מ-15 חברים לפחות, שי רובם צריכים להשתייך לאומיות שונה מזו של הארץ המארגנת את התערוכה. כשהורכב חבר-שופטי תביל, התעוררה באורח טבעי השאלה למה מכונת "לאומיותם" של ה-

מושלם-כמעט של "דת בבולים", בצד אוסף שני על הנושא "אמריקה היפה", גם הוא של ספלמן.

מרבית האוספים בתביל מאורגנים וערוכים בהתאם לנושא מרכזי. הנושאים מגוונים ביותר: מוסיקאים בבולים, מפות על בולים, בול-ספורט, חותמות מיוחדות, אוסף טעוריות, בולים התומים בחותמת יום ראשון מכל מדינות העולם, נשיאים, ראשי ממשלות.

הגברת ביאטריס בס מארצות-הברית, למשל, מציגה "סוסים מכל העולם". מן הידועים מסתבר שהסוסים היו תמיד נושא חביב על ציירי הבולים בעולם. אך מרוב סוסים לא הצליחה הגברת בס להשתלט על הנושא. היא החליטה להתרכז בעיקר על תקופה שבין המאה ה-19 לבין שנת 1956, עם "דגש מיוחד על התקופה עד 1925". כי נראה שמאז 1925 תפסו מכוונות משוכללות יותר את מקומו של הסוס האביר על הבול הקטן.

ליד אוספים המוקדשים לטלפון, מועדוני רוטארי, הקשר החשמלי בבולים, התפתחות שירותי הדואר והבנק, נגעי הנאצים, התנ"ך והמושבות הבריטיות: במצב בלתי משו-מש, בולטים האוספים המוקדשים למחקר שירותי הדואר בארץ-ישראל, מאז הקמתם ועד תערוכת תביל.

בול עברי ב-1909

אין כמעט מדינה בעולם ששירותי הדואר שלה היו כה מסובכים ומסופחים, כמו אלה שהיו בארץ-ישראל בשנים שלפני מלחמת העולם הראשונה, בשלוש השולטן התורכי עבד אל-חמיד.

פרט לדואר התורכי שפעל במדינה, פעלו בתוכה גם דואר אוסטרי, גרמני, אנגלי, איטלקי, צרפתי ורוסי. השיטה היתה פשוטה: כל מדינה, שקיבלה היתר לכך מהשלטונות התורכיים, פתחה בית-דואר משלה. היא גבתה מהלקוחות את דמי השירות המקובלים בארצה, מכרה להם את בוליה, החתימה את צרורות הדואר בחותמותיה ושלחה אותם למענים בכל חלקי העולם.

ההתחרות היתה גדולה. כל בית-דואר רצה להתחבר על לקוחותיו, שרובם ככולם היו יהודים. הדואר האוסטרי, למשל, הכריז כי יקבל מכתבים למשלוח בתוך המדינה ב"תינם, אם ישתמשו בשירותיו למשלוח למדינות אחרות. הדואר הרוסי מינה מנהל יהודי, כדי למשוך לקוחות.

נוכח כל אלה יצא הדואר התורכי למערב. כה מוצגי תביל מעידים כי בשנת 1914 הוכנסה לשימוש חותמת דואר-תורכי בעברית. רית. סול רוזמן מארצות-הברית, המציג אוסף מושלם של בולים וחתימות מששת בתי הדואר השונים שפעלו אז, הסביר כי צעד זה היחה ג'סטת מיוחדת במינה, לאור ה"עובדה שבכל ימי שלטון המנדט הבריטי לא היתה אפילו חותמת אחת בעברית.

פרט מעניין מתגלה במסגרת, בה מציג סול רוזמן את בול פתח-תקוה, שהוצא על-ידי הדואר האוסטרי בשנת 1909. היוזמה להוציא את הבול באה מוועד המושבה, שהתקשר עם הנהלת הדואר האוסטרי, הציע לה ה"ד" פסט בול מיוחד בעברית תמורת הכרה רש"מית בדואר האוסטרי בתחומי המושבה.

החוזה נחתם והמושבה הדפיסה בול מלבני, שנשא עליו את הכותרת "פתח-תקוה" ואת הערך 14 פארא, בספרות ואר-תיות עבריות. הציור על הבול היה עץ תפוחי-זהב מבשיל-פרי, ומחרשה נעוצה ב"שדה שמסביבו. עד לכיבוש הבריטי השתמשו

1905

הדור התורכי בלבד המי יוחד, כפי שהצטייר בדמיון ציירי התערוכה, מוצג באולם השירות הבולאי.

תושבי פתח-תקוה בבול שלהם בכל דברי הדואר ששלחו בארץ ומחוצה לה.

השגריר הקטן

אוספים אחרים מציגים את ההתפתחות לאחר הכרזת המנדט הבריטי. ההוצאות הבולאיות היו ועומות מאד, מאחר ושלטונות הדואר הבריטי לא היו מעוניינים בהגדלת המכרז הבולאי של בולי ארץ-ישראל. הם הסתפקו בהוצאת מספר הסדרות ההכרחי לפעולה תקינה של שירותי הדואר, בערכים המתאימים.

משום כך, כנראה, אין כמעט שום אוסף פנים המציגים בתביל אוספים של בולי המנדט. המוצגים היחידים בשטח זה הם ה"מחקר בבול הכחול בן גרוש", של הגברת ג'ני אהרליך מישראל, העוסקת באוסף בולים בעלי טעויות ופרטים מיוחדים.

לעומת זאת, מוצגת שורה ארוכה של אוספים, המוכיחה על ההתעניינות המרובה בבולי מדינת ישראל. לוחות-תצוגה רבים מציגים את בולי הקרן הקיימת לישראל ש"היו בשימוש בתקופת התווה ובוהו מלפני הכרזת המדינה, את בולי דואר עברי, שהודפסו עוד לפני שהוחלט על שמה של המדינה החדשה, ואת בולי דואר ישראל, שיצאו מאז אוגוסט 1948 ועד היום.

גם החותמות של תקופה זו זכו לעניין מיוחד. בולטות ביניהן חותמת "צפת ב" מצור", חותמת "הגליל המערבי המנותק" והחותמת "דרך הים", שהוטבעה על צרורות הדואר שנשלחו מנהריה, בזמן הקרב על עכו והגליל המערבי.

סיכום שר הדואר, ד"ר יוסף בורג: "הבול הוא השגריר הקטן ביותר". דעה זו מתורגמת בידי פקידיו, אנשי השרות הבולאי, באופן מעשי ביותר: ההוצאות הרבות והמגוונות של בולי ישראל, מעידות על כך.

הבול הישראלי תפס את מקומו בשורה הראשונה של בולי העולם, תוך זמן קצר מאד. חיצוניותו היפה ונדירותו, היקנו לו מעמד מכובד. והראיה, האוספים הישראליים הרבים של אספני חוץ-לארץ, יהודים וישנים יהודים.

מכחינה זו היתה תערוכת תביל הכרה בינלאומית מעשית בחשיבותם של מדינת ישראל והבול הישראלי בעולם הבולים כולו.

הבול העברי הראשון בארץ-ישראל נדפס בפתח-תקוה (שמאל), הכתובת על המעטפה: "אברהם הולר, פועל, בן-שמן, יערות הרצל".